

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Илиана Огнянова Петкова

по дисертационен труд на тема „**Професионално и кариерно ориентиране на юноши в неформална образователна среда**“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“, професионално направление 1.2. Педагогика (Кариерно образование)

Автор на дисертационния труд: Елена Славчева Димитрова, редовен докторант към катедра „Дидактика“ на Факултета по педагогика при СУ „Св. Кл. Охридски“

Научен ръководител: доц. д-р Илиана Петкова

1. Данни за кандидата и законността на процедурата

Елена Славчева Димитрова е целеустремен млад човек. Тя е абсолвент от първия випуск на спец. Неформално образование. Впоследствие завършва две магистърски програми – едната, насочена към Мениджмънт на услуги и организации за неформално образование, а другата – по Детско-юношеска и училищна психология. Темите на двете ѝ магистърски тези са обвързани с дисертационното изследване, като първата акцентира върху историческия аспект на неформалното образование, а втората - върху спецификата на юношеската възраст и особеностите на професионалното ориентиране в нея. Последователността в търсенията и надграждането на познанията позволяват на докторантката да обогати и разшири изследователските си търсения, да осмисли и открие свое изследователско поле.

Като научен ръководител гарантирам законността на процедурата. Докторантката е положила всички изпити по индивидуалния план. Съвестно и в срок е изпълнявала възложените ѝ научно-изследователски задачи.

2. Оценка на дисертационния труд и научни приноси

Представеният за становище дисертационен труд е в обем от 212 страници, в които се включват увод, 4 глави, изводи и заключение, използвана литература и 4 приложения. Не приемам направеното посвещение в началото на дисертационния труд. Това не отговаря на типа академичен текст. Би прилягало повече, ако той бъде публикуван в книга. Теоретичният анализ се базира на общо 238 източника, от които 190 на кирилица и 48 на латиница.

В увода е обоснована актуалността на изследваната проблематика, като се акцентира на неформалното образование като допълнителна възможност за образователни дейности. Правилно са формулирани обектът, предметът, целта, задачите и изследователската хипотеза. Посочените са и ограниченията, които са съпътствали научните търсения на докторантката.

Първата глава е теоретична по своя характер. Изведена е същността на неформалното образование на базата на европейски и национални нормативни документи и научни становища. Като безспорен принос на докторантката е дефинирането на неформалната образователна среда и нейните характеристики. Разкрита е същността и особеностите на професионалното и кариерно ориентиране,

като се тръгва от семантиката на думите. Базирайки се на руски, английски, френски, испански и български литературни източници, всички те коректно посочени и цитирани, авторката е представила собствено определение за професионално ориентиране. Ясно и точно го е отдиференцирала от професионална ориентация като последното го свързва с „осъзнатото самоопределение“ (с.26), като крайна характеристика, а професионалното ориентиране - като насочващ процес към този личностен резултат. На базата на този извод докторантката защитава тезата за ролята и мястото на образованието в процеса на професионално ориентиране. По същия задълбочен начин Елена Димитрова е представила и другото основно понятие - кариерно ориентиране. Отбелязала е разликата между него и образователно ориентиране. За да обвърже всички тези три аспекта от темата на дисертационното изследване докторантката е посветила отделна точка на влиянието на образователните дейности, реализирани в неформална образователна среда върху юношеския избор на професия. Акценти е поставила върху психологическите и педагогически аспекти на професионалното самоопределение, посочени са основните социално-психологически фактори на влияние върху професионалните ориентации на юношите. Историческият преглед ѝ е позволил да покаже традициите в България по отношение неформалното образование, професионалното и кариерно ориентиране, на съвременните тенденции в това отношение..

В целия теоретичен анализ докторантката е показала умения да борави с литературни източници, да се позовава коректно на тях, да анализира и извежда основните тези, да формулира и защитава аргументирано собствени изводи и обобщения.

Втора и трета глава са посветени на емпиричното изследване. Подробно е представена неговата методология и дизайн. Формулирани са три допълнителни допускания, които подпомагат доказването на основната хипотеза. Изследователският инструментариум се базира на анкетни карти на Националния институт по образование с автор Емил Герасков. Впоследствие той е трансформиран, апробиран в неформална образователна среда, коригиран и приложен отново за целите на изследването. Неговите адресати са юноши, специалистите от институциите, работещи в неформална образователна среда с тях и родителите. Целият процес на трансформация е описан подробно, което дава възможност за открояване на авторския принос. За целите на изследването са привлечени като експерти и кариерните консултанти от всички областни кариерни центрове в страната. За тях беше разработена допълнителна авторова анкетна карта. Структурата на четирите инструмента е представена подробно. Изследването е проведено в София, Пловдив, Ст. Загора, Габрово, Лом и Елхово. Водещите принципи при техния подбор са големина и разнородност на институциите за неформално образование. Обхванати са 186 юноши на възраст 17-18 години, 233 родители, част от които 88 са родителски двойки, 50 специалисти от институциите за неформално образование и 91 кариерни консултанта от 27 (от общо) 28 кариерни центъра. Направен е анализ по пол като е представено разпределението им и по населено място.

Трета глава е изцяло посветена на интерпретацията на получените резултати. На всяка една от четирите групи изследвани лица - юноши, родители, специалисти и

кариерни консултанти, е отделена самостоятелна точка, което позволява анализът да бъде целенасочен и прецизен. Последователността на въпросите е била водеща при него. Представените резултатите са последвани от изводи и обяснения. Забелязва се известна разнопосочност при интерпретация на данните. При някои въпроси се правят допълнителни обобщения по признак пол, а при други - по признак населено място. Добре би било последният да се следва по възможност при всички въпроси още повече, че изборът на различните населени места е обоснован именно с различието в големината на населеното място. Докторантката демонстрира умения за осъществяване на качествен, кростабулативен и клъстърен контент анализ, което предава задълбоченост на представянето и интерпретирането на резултатите. След всеки от направените анализи има изводи и обобщения, насочени към съответната целева група. В края на тази глава докторантката прави и сравнение на отделни въпроси, включени и при четирите групи изследвани лица. Търсени са корелационни зависимости и отношения. Това дава възможност за извеждане на тенденции, заключения и препоръки. Аргументирано е доказана изследователската хипотеза и формулираните допускания.

В последната, четвърта глава, е представен концептуалният модел за професионално и кариерно ориентиране на юношите в неформална образователна среда. Той е резултат от получените в емпиричното изследване резултати и затова е в края на дисертационния труд. Основаващ се на синергетичния подход, той обхваща три равнища - законодателно, институционално и научно. Последното би било добре да е личностно още повече, че цялостният анализ е насочен към личността на юношата. Обосновани са комплексния, диференцирания, системно-синергетичния и личностно-ориентиран подход при прилагането му.

Изцяло приемам изведените теоретични и приложни научни приноси. Представеният автореферат отразява пълно съдържанието на дисертационния труд, а публикациите доказват желанието на докторантката да даде широко достойние на резултатите.

Заключение

Разработеният дисертационен труд представя докторантката Елена Димитрова от една страна като търсец млад човек, умеещ да улавя актуалните педагого-психологически проблеми, правилно да подбира необходимата литература и да я анализира с нужната задълбоченост и от друга - като изследовател, умеещ да конструира изследователски инструментариум, да анализира всеобхватно получените резултати, да моделира и концептуализира.

Всичко това ми дава основание убедено да препоръчам на уважаемото научно жури да присъди на Елена Славчева Димитрова образователната и научна степен «доктор» по професионално направление 1.2. Педагогика (Кариерно образование).

Дата: 25.02.2018г.

Доц. д-р Ил. Петкова: